

Bruzz, 24 September 2021

By Tom Peeters

[Link](#)

Fotograaf Massao Mascaro: 'Zwart-witdenken interesseert me niet.

Met als leidraad de routeplanner van de Griekse held Odysseus dwaalde de Brusselse fotograaf Massao Mascaro rond in het Middellandse Zeegebied. Hij kwam terug met een poëtisch en hedendaags verhaal over migratie, tussen beschaving en bricolage.

Net zoals het nieuwe beeldverhaal van Massao Mascaro (31) is de titel ervan, *Sub sole*, een subtiele *pars pro toto*. Wat zich werkelijk afspeelt onder de zon is op de zwart-witfoto's die hij tussen 2017 en 2020 maakte in Ceuta (de Spaanse enclave in Marokko), Napels, Athene, Palermo, Istanbul, Tunis en op Lampedusa niet te zien. De gesuggereerde zwaarte bevindt zich buiten beeld. In opvallend verticale kaders, die helpen om die buitenwereld buiten te houden, overheerst een spel van fragiele, maar heldere grijstinten dat een veel genuanceerder beeld schept van migratie dan de zwart-witpatronen die roeptoeters graag in het rond twitteren.

“Ik creëer spanning tussen wat zichtbaar is en wat niet,” zegt de Franse fotograaf in zijn atelier in Sint-Gillis. “*Sub sole* gaat over de zon, maar je ziet ze niet. Je voelt haar aanwezigheid alleen via omwegen.” De fotograaf kiest er ook bewust voor om het publiek in het ongewisse te laten over waar zijn foto's precies gemaakt zijn. Zowel op zijn expo in Fondation A Stichting als in het bijbehorende fotoboek ontbreken legendes. Foto's worden aan elkaar gelinkt door het leesvoer dat Mascaro bij zich had tijdens zijn zeven verschillende reizen, én door zijn associatieve geest. Beschouwingen over de mediterrane cultuur, migratie en de zon van onder anderen Albert Camus, Jorge Luis Borges en de Italiaanse dichter Eugenio Montale leiden de verschillende hoofdstukken in en zorgen voor een extra dimensie.

Sub sole vormt na de reeksen *Ramo* (2010-2015), waarin Mascaro op zoek ging naar de roots van zijn familie in de Italiaanse streek Calabrië (ook al zonder ze te tonen), en *Jardin* (2016), een serie over Madrileense tuinen en parken, het sluitstuk van een triptiek met analoge zwart-witfotografie verzameld over tien jaar werken en reizen door de mediterrane wereld.

“Het analoge trekt me niet aan omdat het ‘vintage’ is, maar omwille van de afstand tussen het maken van de foto's en het handmatig ontwikkelen van de negatieven. Zo'n fysieke aanpak vereist geduld, maar je stoot wel vaker op verrassingen en gelukkige accidenten dan bij digitale fotografie, die veel meer in *your face* is.”

Reflecterende blik

Mascaro's zwart-witfotografie gaat niet op zoek naar heftige contrasten. “Meer dan bij de Europese traditie leun ik aan bij de landschapsfotografie van Robert Adams, met zijn vele grijstinten, of de meer genuanceerde blik van de Japanse fotograaf Issei Suda. Zwart-witdenken interesseert me niet. Als je zelf door het landschap stapt, besef je vlug dat grijstinten overheersen. De migranten die ik ontmoette, hadden allemaal hun eigen verhaal en achtergrond.”

Sommigen bleven passanten, zoals diegene die hij in een donkere hoodie met de letters D&G en witte sneakers een Siciliaans kerkje zag kruisen. Van anderen kon hij de reflecterende blik vastleggen, maar meestal hield hij ze dus uit beeld en richtte hij zijn lens op details: hoopjes op elkaar gestapelde muntstukken, als stille getuigen van een ondergrondse economie van illegale arbeidsmigratie, prikkeldraad waaraan een stuk plastic vasthaakt of een afstervende agave die uitgebloeid is en met zijn afgebroken, uitgedroogde stengels straks eveneens een barrière zal vormen in het landschap.

“Het viel me op hoe het nobele verleden met zijn fraaie architectuur en prachtige materialen – het marmer, de witte steen, enzovoort – steevast omringd was door verlaten, kapotte objecten, zoals een zonnewijzer zonder wijzer, en plastic dat werkelijk overal rondslingert, en hoe de cultuur die ons het alfabet en de democratie heeft geschonken werd bijeengehouden door bricolage.” Het zijn dingen die je ziet als je er de tijd voor neemt en alleen reist – liefst in de lente en de zomer, omdat je dan alle schakeringen van het licht kan laten spelen.

Een van Mascaro's inspiratiebronnen was de docufilm *Fuocoammare* van regisseur Gianfranco Rosi. “Daarin wordt een kind op Lampedusa aangeleerd om zijn lui oog te trainen en beter te kunnen zien. Aan die metafoer moest ik aldoor denken. Om andere dingen te zien dan datgene waaraan we gewend zijn geraakt door de foto's van vluchtelingen die in de media circuleren, moeten we met een ander oog beginnen kijken. Met mijn foto's probeer ik onze blik om te draaien.” Zo zie je het Frans-Griekse woordenboek van Dian, die zeven jaar geleden vanuit Guinee naar Athene migreerde, openvallen op de woorden *aujourd'hui* en *améliorer*. Het staat voor de hoop en de horizon die taal kan zijn.

Politiek en poëzie

De mythische tocht van Odysseus gebruikte Mascaro alleen om zijn route te bepalen. “Ik was niet op zoek naar illustratiemateriaal. Zijn bestemmingen waren voor mij eerder een topografisch labrynt van plekken die ons verbinden. Zowel expo als boek fungeert als een retourticket tussen een mythologisch verleden en eigentijdse migratie. Het is een fictie over het verleden die dient om over deze tijd te spreken, een meditatie over het Middellandse Zeegebied, een mix van poëzie en politiek ook, want naar ginder trekken om te praten met migranten, erover te lezen en na te denken is in de huidige context sowieso een statement.”

In die zin biedt de reeks ook een mooie synthese van wat Mascaro meekreeg op de Brusselse kunsthogeschool Le75, en in het bijzonder van zijn leraar Hugues de Wurstemberger, intussen een goede vriend: “Met beide voeten in de realiteit staan, zonder je daarom een fotojournalist te moeten voelen.”

Na drie zwart-witreeksen in het buitenland wil Mascaro, als jonge papa, voor zijn volgende project dichterbij huis blijven en iets anders uitproberen. Maar de link met migratie blijft. “Ik zou heel graag een film maken over de Ecuadoriaanse gemeenschap die elke dag in het park van Vorst samenkomt om Ecua-volley te spelen en empanada's te verkopen.”